

УДК 342.951

Андрій КУМЕЙКО

кандидат юридичних наук, докторант відділу аспірантури і докторантури, Національна академія Служби безпеки України, вул. М. Максимовича, 22, Київ, Україна, 03066

ORCID: 0009-0003-2335-0337

DOI: 10.32782/LST/2024-3-10

Бібліографічний опис статті: Кумейко, А. (2024). Форми діяльності Служби Безпеки України із запобігання правопорушенням, що посягають на державну безпеку. *Law. State. Technology*, 3, 58–67, doi: 10.32782/LST/2024-3-10

ФОРМИ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ІЗ ЗАПОБІГАННЯ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ДЕРЖАВНУ БЕЗПЕКУ

У статті досліджено форми діяльності Служби безпеки України із запобігання правопорушенням, що посягають на державну безпеку. Вказано, що успіх системи запобігання правопорушенням в цілому великою мірою залежить від ефективності застосування певних форм та методів. Зроблено висновок, що у спеціальній літературі найпоширенішим підходом до розуміння видів адміністративно-правових форм діяльності правоохоронних органів є їх поділ на правові та неправові (організаційні). Крім того пропонується класифікувати їх на основні та додаткові, процедурні й процесуальні, інші – на правозастосовні та нормотворчі, внутрішні та зовнішні тощо. Однак, на нашу думку, вони все ж тісно пов'язані з правовими та неправовими формами або досить часто виникають із них.

Правові форми діяльності Служби безпеки України із запобігання правопорушенням, що посягають на державну безпеку включають дії, які породжують правові наслідки, зокрема: видання управлінських актів, укладення договорів та інших юридично-значущих дій. Таким чином, до правових форм діяльності Служби безпеки України із запобігання правопорушенням, що посягають на державну безпеку, належить зовнішній вираз змісту діяльності Служби безпеки України із запобігання правопорушенням, що посягають на державну безпеку, організаційно-правовий вираз однорідної за своїм характером та правовою природою групи дій. Розглядаючи питання адміністративно-правових форм діяльності Служби безпеки України із запобігання правопорушенням, що посягають на державну безпеку, варто поділяти їх на правові й неправові (організаційні). Орієнтир саме на цей підхід обумовлений тим, що така диференціація є найбільш поширеною у сучасній адміністративно-правовій науці, а також найбільш повноцінно, порівняно з іншими, охоплює специфіку діяльності правоохоронних структур, які захищають безпеку держави.

Ключові слова: запобігання правопорушенням, правопорушення, державна безпека, форма запобігання, Служба безпеки України.

Andrii KUMEIKO

PhD in Law, Doctoral Researcher Department at the Postgraduate and Doctoral Studies, National Academy of Security Service of Ukraine, 22, M. Maksymovycha Str., Kyiv, Ukraine, 03066

ORCID: 0009-0003-2335-0337

DOI: 10.32782/LST/2024-3-10

To cite this article: Kumeiko, A. (2024). Formy diialnosti Sluzhby Bezpeky Ukrainy iz zapobihannia pravoporushenniam, shcho posiahaiut na derzhavnu bezpeku [Forms of activity of the Security Service of Ukraine to prevent offences against state security]. *Law. State. Technology*, 3, 58–67, doi: 10.32782/LST/2024-3-10

FORMS OF ACTIVITY OF THE SECURITY SERVICE OF UKRAINE TO PREVENT OFFENCES AGAINST STATE SECURITY

The article examines the forms of activity of the Security Service of Ukraine to prevent offenses that encroach on state security. It is indicated that the success of the crime prevention system as a whole largely depends on the effectiveness of the use of forms and methods. It is concluded that in the specialized literature the most common approach to understanding the types of administrative and legal forms of activity of law enforcement agencies is their division into legal and non-legal (organizational). In addition, it is proposed to classify them into basic and additional, procedural and procedural, others into law enforcement and rule-making, internal and external, etc. However, in our opinion. They are, after all, closely related to legal and non-legal forms, or quite often follow from them.

The legal forms of activity of the Security Service of Ukraine on the prevention of offenses that encroach on state security include actions that give rise to legal consequences, in particular: issuance of administrative acts, conclusion of contracts and other legally significant actions. Thus, the legal forms of activity of the Security Service of Ukraine on the prevention of offenses that encroach on state security It is necessary to understand the external expression of the content of the activity of the Security Service of Ukraine on the prevention of offenses that encroach on state security, the organizational and legal expression of a group of actions homogeneous in its nature and legal nature. Considering the issues of administrative and legal forms of activity of the Security Service of Ukraine on the prevention of offenses that encroach on state security, they should be divided into legal and non-legal (organizational). The focus on this approach is due to the fact that such differentiation is the most common in modern administrative and legal science, and also most fully, in comparison with others, covers the specifics of the activities of law enforcement agencies that protect the security of the state.

Key words: prevention of offenses, offenses, state security, form of prevention, the Security Service of Ukraine.

Постановка проблеми. Успіх системи запобігання правопорушенням в цілому великою мірою залежить від ефективності застосування форм та методів. Щоб розглянути форми та методи діяльності Служби безпеки України із запобігання правопорушенням, що посягають на державну безпеку, варто насамперед розкрити поняття «форма» й «метод». Зокрема, поняття «форма» означає вид, будь-який зовнішній прояв певного змісту. Форми діяльності відображають яким чином реально провадиться певна діяльність, тобто процес реалізації завдань та функцій діяльності юридично проявляється у відповідній формі, а форма та зміст кожного конкретного явища є невіддільним одне від одного (Музичук, 2003).

Стан наукової розробки проблеми. Питання забезпечення ефективності подолання внутрішніх та зовнішніх загроз державної безпеки в різні часи досліджувались у наукових працях таких вчених, як В.Л. Грохольський [3, с. 120-124], О. Ф. Долженков [4], О.Ю. Дрозд [5], Є.О. Дубовий [6], В.А. Ліпкан [7], Ю.О. Легеза [8, 42-49], Є.О. Легеза [9] та ін..

Отже, вирішення завдань із запобігання проявам порушень у сфері державної безпеки є стратегічно важливим та відноситься до змісту діяльності СБУ. Розвиток суспільного життя в Україні засвідчив виникнення нових видів правопорушень у сфері державної безпеки, серед яких варто виокремити такі діяння, як діяння кібертероризм, колобараційна діяльність, екстремізм, неофашизм, легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму тощо.

Метою наукової статті є здійснення характеристики форм діяльності Служби безпеки України із запобігання правопорушенням, що посягають на державну безпеку.

Виклад основного матеріалу. У словниковій літературі поняття «форма» наведено як: 1) обриси, контури, зовнішні межі предмета, що визначають його зовнішній вигляд; 2) спосіб існування змісту, внутрішня структура змісту, орга-

нізація і зовнішній вираз; 3) пристрій, шаблон, за допомогою якого чому-небудь надають певних обрисів, якогось вигляду; 4) видимість або зовнішній бік чого-небудь, що не відображає суті справи (Словник, 2005). Тобто за допомогою форми визначається зовнішнє вираження змісту певних дій, явищ. Крім того, доцільно говорити про певну умову, за існування якої таке явище набуває потрібного вигляду, формується спосіб його існування та функціонування тощо. Проте наведені підходи до розуміння категорії «форма» є загальним та не дозволяють зрозуміти специфіку саме правової діяльності, тому доцільно звернути дослідницьку увагу на підходи до розуміння категорії «форма» у вітчизняній доктрині.

Зокрема, деякі вчені обґрунтовують, що формою є зовнішнє виявлення узгодженого функціонування елементів механізму забезпечення прав і свобод, націленого на перетворення в дійсність закріплених у законі прав та свобод, тобто форма надає уявлення щодо структурної діяльності, шляхів впливу органу на керований об'єкт, а метод показує прийоми та засоби реалізації правоохоронним органом своїх повноважень (Шамрай, 2013). Також існує підхід, згідно якого форма – це насамперед наукова комплексна категорія, що відображає різні суспільні явища, які потребують регламентації, а також слугує каркасом усередині права, впорядковує й поєднує всі правові явища та право як таке (Пархоменко, 2000, с. 55).

У спеціальній літературі вказується, що якщо функції діяльності розкривають основні напрями цілеспрямованого впливу суб'єктів на об'єкти, то форми діяльності – це шляхи здійснення такого цілеспрямованого впливу, тобто форми діяльності показують, як практично здійснюється діяльність (Маліков, 2014, с. 144). Наведене наштовхує на висновок, що будь-яка діяльність виражається у певній формі, яка включає в себе перелік конкретних дій, що вчиняються у заданій послідовності, порядок здійснення яких нерідко врегульований спеці-

альними актами. Очевидно й те, що діяльність Служби безпеки України із запобігання правопорушенням, що посягають на державну безпеку також здійснюється у певних формах, які сприяють успішному виконанню покладених на зазначені суб'єкти законодавством завдань у найдієвіший спосіб.

Потрібно наголосити, що поняття «форма» давно використовується у сфері адміністративної діяльності. В цьому випадку, під «формою» розуміють способи зовнішнього вираження змісту адміністративної діяльності, а також зазначається, що публічне адміністрування виявляється в конкретних діях і взаємозв'язках органів і посадових осіб, завдяки яким адміністративна діяльність набуває певних форм (Адміністративне право, 2004, с. 15).

Як слушно вказується у спеціальній літературі, форма адміністративної діяльності являється адміністративно-наглядною, юрисдикційною, профілактичною діяльністю, прийняттям індивідуальних актів, а також провадженням інших юридично-значущих дій задля охорони публічного порядку, безпеки, боротьби зі злочинністю та правопорушеннями (Тучак, 2002).

Важливість форм адміністративної діяльності полягає в тому, що форма – це безпосередній атрибут адміністративної діяльності, що забезпечує взаємний зв'язок, найбільш доцільну залежність елементів діяльності, що вносить у їх співвідношення упорядкованість, стабільність та динамізм (Марченко, 2009, с. 88). Разом з тим, форми покликані забезпечувати найбільш доцільне виконання функцій управління, досягнення цілей управління з найменшими витратами сил, коштів і часу (Бородін, 2001), що на сучасному етапі, є невід'ємною умовою для забезпечення ефективної роботи будь-якого владного суб'єкта, враховуючи значну багатofункціональність і переважаність більшості з них.

Під поняттям «форма управлінської діяльності» розуміють волевиявлення виконавчо-розпорядчого органу (посадової особи), здійснене у рамках режиму законності та його компетенції для досягнення управлінської мети – вираження у зовнішньому вигляді конкретних дій державних органів, їхніх структурних підрозділів і посадових осіб, які здійснюються у процесі виконання діяльності й спрямовані на реалізацію функцій управління (Адміністративне право України, 2009, с. 54).

Обґрунтованою є думка тих адміністративістів, які форму адміністративної діяльності визначають як однорідні за своїм характером

і правовою природою групи адміністративних дій, які мають зовнішній вираз та за допомогою яких здійснюється охорона прав громадян, боротьба з правопорушеннями, забезпечується публічний порядок та безпека (Адміністративна діяльність, 1995); її зовнішній прояв у групах однорідних дій, за допомогою яких реалізуються їх завдання і функції (Ковалів, 2010). Під адміністративно-правовою формою потрібно розуміти зовнішнє вираження дій суб'єктів владних повноважень, які реалізуються ними з метою виконання покладених на них завдань (Носач, 2017, с.102).

Адміністративно-правові форми – це адміністративно-правові засоби, за допомогою яких спеціалізовані органи реалізують завдання та функції, покладені на них (Адміністративне право України, 2004, с. 29-30).

Розглядаючи форми адміністративної діяльності, доцільно звернути увагу на думку, згідно якої під формами адміністративної діяльності слід розуміти зовнішньовиражені дії органів державної влади, їх відокремлених та структурних підрозділів, посадових осіб, які як правило реалізуються у межах визначеної компетенції та на підставі нормативних актів, з метою забезпечення такого стану навколишнього природного середовища, за якого здійснюється попередження погіршення екологічної обстановки, виникнення небезпеки для здоров'я людей, а також із метою оптимізації власної повсякденної діяльності та внутрішньої структурно-функціональної організації (Бортняк, 2008).

Зважаючи на те, що нас цікавить сутність не просто форми, а саме форми діяльності Служби безпеки України із запобігання правопорушенням, що посягають на державну безпеку, потрібно також з'ясувати сутність категорії «адміністративно-правових форм діяльності правоохоронних органів».

Розглядаючи питання «адміністративно-правових форм діяльності правоохоронних органів», в цілому варто вказати, що в наукових джерелах надано чимало визначень цього терміну. Зокрема одна група науковців дає загальне тлумачення зазначеної дефініції, тобто вона поширюється на адміністративно-правові форми діяльності всіх правоохоронних органів (Байдін, 2003; Маліков, 2014, с. 446). Інша група дослідників розглядають її крізь призму роботи одного чи декількох таких суб'єктів, вказуючи, що це однорідні за своїм характером та правовою природою групи адміністративних дій, що мають зовнішній вираз, з допомогою яких забезпечуються охорона прав громадян, громадський порядок, безпека та здійснюється

боротьба з правопорушеннями (Методика, 2009, с. 13-14).

Ознайомлюючись зі змістом наведених наукових підходів до розуміння поняття «адміністративно-правових форм діяльності правоохоронних органів» доцільно дійти висновку, що адміністративно-правові форми діяльності правоохоронних органів України як суб'єктів забезпечення безпеки держави являють собою зовнішньо виражені дії чи рішення співробітників правоохоронних органів України, вчиненні чи прийняті ними в межах національного законодавства з метою сприяння ефективному виконанню покладених на них законом завдань щодо забезпечення безпеки держави.

Під формою діяльності Служби безпеки України із запобігання правопорушенням, що посягають на державну безпеку прийнято розглядати подібні за своєю природою та характером однорідні групи адміністративних суспільних відносин, що реалізують функції, покладені на Службу безпеки України відповідно до Закону України «Про Службу безпеки України» (Закон, 1992). Таким чином, форма діяльності Служби безпеки України із запобігання правопорушенням, що посягають на державну безпеку – це зовні виражені групи дій, однорідні за своїм характером і правовою природою, а також результати таких дій.

Характеристика форм діяльності Служби безпеки України із запобігання правопорушенням, що посягають на державну безпеку дає уявлення про дії підрозділів Служби безпеки України під час виконання покладених на неї завдань. Дослідження правової природи створює умови для розкриття сутності форм діяльності Служби безпеки України із запобігання правопорушенням, що посягають на державну безпеку, та можливості вироблення шляхів їх вдосконалення через призму реалій сьогодення.

Варто вказати, що у спеціальній літературі виділяють певну кількість критеріїв класифікації адміністративно-правових форм діяльності суб'єктів владних повноважень, зокрема правоохоронних органів України. Наведене зумовлює доцільність розгляду найпоширеніших з них задля з'ясування, за яким критерієм доцільно розмежовувати форми діяльності Служби безпеки України із запобігання правопорушенням, що посягають на державну безпеку.

Як нами було вказано вище, адміністративно-правові форми тісно пов'язані з управлінською діяльністю, у зв'язку з цим у межах нашого дослідження варто звернути увагу на найбільш поширені підходи до класифікації

управлінської діяльності, які вироблені наукою адміністративного права на сучасному етапі. Як слушно вказано окремими авторами, «перебільшити значення форм управлінської діяльності неможливо, адже саме завдяки їм забезпечується дисципліна і підтримується законність, додержується встановлений порядок управління, здійснюється захист конституційних прав, свобод та інтересів людини і громадянина» (Головатий, 2001, с. 113).

Аналізуючи наукові підходи щодо досліджуваної проблематики слід виокремити думку, згідно якої серед форм управлінської діяльності варто виділити: нормативно-правову, ненормативно-правову, організаційну та матеріально-технічну (Малиновський, 2000, с. 515). Утім деякі автори класифікують форми управління лише за змістом на правотворчу та правозастосовну (Ведерніков Ю. А., Шкарупа В. К., 2005, с. 24).

Авторами підручника «Адміністративне право України» запропоновано більш широкую класифікацію форм управлінської діяльності: 1) видання нормативних актів управління; 2) видання ненормативних адміністративних індивідуальних актів управління; 3) проведення організаційних заходів; 4) здійснення матеріально-технічних операцій (Адміністративне право України, 2005, с. 134).

Т.О. Коломоець (Коломоець, 2011), С. Г. Стеценко (Стеценко, 2007), с. 166), В. К. Колпаков (Колпаков, 2004), О. В. Кузьменко (Кузьменко, 2003) та інші вітчизняні науковці, виділяють дві групи форм управлінської діяльності: правові і неправові (організаційні).

У спеціальній літературі обґрунтовується, що «до правових належать форми, використання яких спричиняє виникнення юридичних наслідків, а до неправових належать форми, які безпосередньо юридичного значення не мають і не спричиняють виникнення адміністративно-правових відносин» (Адміністративне право, 2015, с. 100).

На думку інших авторів до правових форм належить: видання юридичних актів управління; видання індивідуальних актів управління; здійснення інших юридичних дій, заснованих на управлінських актах (Гумін, 2015, с. 119).

Думається, що, саме вказана група правових форм має найвагоміше значення як для сучасної правової науки в цілому, так і зокрема для забезпечення ефективної діяльності Служби безпеки України із запобігання правопорушенням, що посягають на державну безпеку, оскільки при їх застосуванні встановлюються, змінюються чи припиняють правовідносини,

які позитивно впливають на належний перебіг правових процесів й існування правових явищ. При використанні правових форм забезпечується реальне виконання одного чи декількох завдань, які покладаються на Службу безпеки України у відповідній сфері.

Форми діяльності Служби безпеки України із запобігання правопорушенням, що посягають на державну безпеку поділяють на правові (ті, що тягнуть за собою правові наслідки) та організаційні/неправові (не тягнуть правових наслідків). Організаційні або неправові заходи, здійснювані співробітниками Служби безпеки України, включають у себе: роз'яснювальну роботу серед громадян, правову пропаганду, організаційну допомогу формуванням громадян, взаємодію із ЗМІ тощо. В межах цих форм, як правило, чітко врегульовані спеціальними актами, що дає можливість забезпечувати належну їх реалізацію та контроль, виявляти прогалини, які виникають у сфері правозастосування, та нівелювати їх (Міжнародна поліцейська енциклопедія, 2006, с. 128). Важливим також є досвід із проведення нарад, зборів, семінарів, конференцій. Такі дії не породжують правових наслідків, проти вони здійснюються на основі правових норм і тому мають вплив на організацію та здійснення охорони публічного порядку та забезпечення публічної безпеки.

Стосовно неправових (організаційних) форм варто вказати, що такі форми сприяють втіленню у життя цілей, завдань і функцій державно-управлінської діяльності. Неправові форми пов'язані із покладеними на державний орган завданнями та функціями, що загалом складає сутність державного управління сферами соціального розвитку. Однак, це не свідчить про те, що організаційні форми державні органи реалізують поза межами їх регламентованої законом діяльності, так як їх використання в сфері управлінської діяльності супроводжується дотриманням вимог законодавчих та підзаконних правових актів (Білей, 2016).

Варто вказати, що у наукових колах відсутня усталена позиція з приводу того, які саме елементи включаються до змісту правової форми. Проте існує певні підходи щодо того, за якими критеріями здійснюється така класифікація (за змістом, цілеспрямованістю, способом вираження тощо). З переліку таких критеріїв найпоширенішою є класифікація за змістом, відповідно до якої досліджувана форма включає правотворчу та правозастосовну види діяльності. Дещо конкретизуючи таку класифікацію правових форм також обґрунтовується класифікація таких різновидів правозастосовної

діяльності як регулятивна, контрольна й правоохоронна (Рачинська, 2013, с. 813). Утім вказується, що правозастосовну діяльність потрібно поділяти на правоуповноважувальну та правоохоронну, а останню, у свою чергу, – на діяльність із забезпечення виконання норм права та із розгляду правових спорів (Горобинський, 2013).

Визначені форми, на переконання Т. О. Коломоєць, проявляються у:

1) здійсненні організаційних дій (проведення нарад, обговорень, зборів, перевірок, пресконференцій; розробка програм, прогнозів; бухгалтерський, статистичний, податковий облік; формування громадськості про роботу служб, органів влади, про внесення зміни в національному законодавстві тощо);

2) виконанні матеріально-технічних операцій, тобто веденні діловодства, складанні довідок, звітів, юридичних актів (Коломоєць, 2004).

Вченою всі форми поділяються на правові та неправові й виокремлюється декілька їх складових, а саме: 1) правові форми: а) нормативні акти; б) ненормативні акти загального значення; в) акти застосування права; г) адміністративні договори; г') інші юридично значущі дії; 2) неправові форми: а) організаційно-масові заходи; б) матеріально-технічні операції (Коломоєць, 2011).

Щодо адміністративно-правових форм діяльності саме правоохоронних органів, заслуговує на увагу позиція, яка доводить, що форми адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів доцільно поділяти на основні та додаткові. Відповідно до основних адміністративно-юрисдикційних форм діяльності правоохоронних органів України належить:

1) форми реалізації провадження про адміністративні правопорушення (складання протоколу про адміністративне правопорушення, адміністративне затримання, проведення особистого огляду чи огляду речей, винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення та інші);

2) форми здійснення розгляду скарг громадян (усна та письмова);

3) форми, що використовуються при реалізації дисциплінарного провадження (створення комісії для проведення службового розслідування, видання наказу про відсторонення посадових обов'язків у зв'язку з проведенням службового розслідування, видання наказу про накладення дисциплінарного стягнення та інші);

4) форми реалізації провадження з оскарженням правових актів (проведення перевірки,

видання наказу про скасування правового акту та інші).

Додаткові форми включають:

1) видання правових актів з організації правоохоронних органів;

2) видання індивідуальних (внутрішньо- та зовнішньоуправлінських) актів управління;

3) здійснення інших юридично значимих дій (проведення нарад, перевірок, планування, матеріально-технічні операції) (Шоптенко, 2016). Запропонована класифікація є досить деталізованою й обґрунтованою, оскільки автором виділяється декілька основних форм, що відіграють ключову роль у питанні забезпечення ефективної роботи правоохоронних структур, а також додаткові, які часто виконують допоміжну функцію.

У спеціальній літературі можна знайти й підхід, який класифікує форми адміністративної діяльності правоохоронних органів за способом, цілеспрямованістю за змістом. Окремі автори виокремлюють дві правові форми, а саме правозастосовну та нормотворчу. Правозастосовна передбачає діяння суб'єктів із застосування норм права, а нормотворча застосовується ними лише в межах її повноважень та полягає у створенні останніми норм права. За способом правозастосовні форми адміністративної діяльності науковець поділяє на внутрішні та зовнішні, правоохоронні та регулятивні, які можуть бути усними (розпорядження, вказівки, накази), конклюдентними (певні регулюючі жести), письмовими (індивідуальний акт). За цілеспрямованістю (мається на увазі мета використання) серед правових форм адміністративної діяльності виокремлюються внутрішні, тобто такі, що пов'язані з внутрішньою діяльністю в правоохоронному органі (діловодство, матеріальне забезпечення тощо) і зовнішні, які використовуються для реалізації суб'єктами адміністративної діяльності покладених завдань фі функцій. Неправові форми поділяються на форми, що виявляються в організаційних діях (нарада, інструктаж тощо), і форми, виявляються в матеріально-технічних діях (виконання матеріалів, видання довідок, складання звітів тощо) (Іванова, 2012, с. 57).

Досить змістовною є класифікація, згідно якої форми адміністративно-правової діяльності правоохоронних органів класифікує таким чином:

1) за формою вираження: правові та неправові;

2) залежно від дій суб'єктів адміністративно-правової діяльності правоохоронних органів: основні та додаткові;

3) залежно від компетенції та характеру вирішення кола питань: процесуальні та процедурні. Процесуальні форми адміністративно-правової діяльності правоохоронних органів пов'язані з адміністративним провадженням, а процедурні – із прийняттям конкретних адміністративно-управлінських рішень;

4) залежно від юридичного змісту форми адміністративно-правової діяльності правоохоронних органів: зобов'язальні, дозвільні, заборонені, рекомендаційні, уповноважуючі. Рекомендаційні мають характер рекомендацій і вигляд порад щодо виконання певних дій. Зобов'язальні передбачають здійснення діянь правового характеру залежно від конкретних умов. Заборонені форми – це недопустима поведінка з боку суб'єктів адміністративно-правової діяльності. Дозвільні форми адміністративно-правової діяльності правоохоронних органів виражаються у формі надання дозволу на виконання певних дій. Уповноважуючі форми реалізуються шляхом здійснення дій у межах конкретних приписів, які передбачені чинним законодавством, таким чином створюючи певну модель їх поведінки (Петров, 2015).

Висновки. Узагальнюючи вищесказане, доцільно відзначити, що у спеціальній літературі найпоширенішим підходом до розуміння видів адміністративно-правових форм діяльності правоохоронних органів є їх поділ на правові та неправові (організаційні). Крім того пропонується класифікувати їх на основні та додаткові, процедурні й процесуальні, інші – на правозастосовні та нормотворчі, внутрішні та зовнішні тощо (Адміністративна діяльність міліції, 2004). Однак, на нашу думку, вони все таки тісно пов'язані з правовими та неправовими формами або досить часто впливають із них.

Правові форми діяльності Служби безпеки України із запобігання правопорушенням, що посягають на державну безпеку включають дії, які породжують правові наслідки, зокрема: видання управлінських актів, укладення договорів та інших юридично-значущих дій. Таким чином, до правових форм діяльності Служби безпеки України із запобігання правопорушенням, що посягають на державну безпеку належить зовнішній вираз змісту діяльності Служби безпеки України із запобігання правопорушенням, що посягають на державну безпеку, організаційно-правовий вираз однорідної за своїм характером та правовою природою групи дій.

Більшість управлінських дій у діяльності Служби безпеки України із запобігання правопорушенням, що посягають на державну безпеку, щодо профілактики таких правопорушень

здійснюється в межах неправової форми. Крім того, у багатьох випадках вона не потребує детальної правової регламентації, але має здійснюватися відповідно до наданої компетенції та в межах діючих нормативних актів (Битяк, Зуй, Комзюк, 1994).

Тому, розглядаючи питання адміністративно-правових форм діяльності Служби безпеки України із запобігання правопорушенням, що

посягають на державну безпеку, варто поділяти їх на правові й неправові (організаційні). Орієнтир саме на цей підхід обумовлений тим, що така диференціація є найбільш поширеною у сучасній адміністративно-правовій науці, а також найбільш повноцінно, порівняно з іншими, охоплює специфіку діяльності правоохоронних структур, які захищають безпеку держави (Резнік, 2017, с. 35).

ЛІТЕРАТУРА:

- Музичук О. М. Організаційно-правові основи участі громадян в охороні громадського порядку і боротьбі з правопорушеннями: дис.....канд. юрид. наук: 12.00.07. Х., 2003. 192 с. С. 123–124.
- Великий тлумачний словник сучасної української мови. [уклад. І голов. ред. В. Бусел]. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
- Шамрай І. В. Гуманізація форм і методів адміністративної діяльності міліції у сфері забезпечення прав і свобод громадян. *Форум права*. 2013. № 3. С. 751–756.
- Пархоменко Н. М. Договір в системі форм права України: монографія. Київ: Юрид. книга, 2000. 184 с.
- Маліков В. В. Адміністративно-правові форми забезпечення громадського порядку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 28. Т. 2. С. 144–147.
- Адміністративне право України. Академічний курс: підруч.: у 2 т.: Т. 1. Загальна частина / ред. колегія: В. Б. Авер'янов. Київ: Видавництво «Юридична думка», 2004. 584 с.
- Тучак М. О. Адміністративно-правові засади діяльності дільничних інспекторів міліції: дис.....канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2002. 209 с. С. 86.
- Марченко Б. М. Адміністративна діяльність Державної прикордонної служби України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Дніпро, 2009. 223 с.
- Бородін Д. І. Права та свободи громадян, їх класифікація, гарантії реалізації. *Право України*. 2001. № 12. С. 34.
- Адміністративне право України: навчальний посібник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць, Г. Ю. Гулевської. Київ: Істина, 2007. 216 с.
- Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина: підручник / Під заг. ред. І.П. Голосніченка, Я.Ю. Кондратьєва. Київ: УАВС, 1995. 179 с. С. 103.
- Ковалів М. В. Основи управління в органах внутрішніх справ: навч. посібник / М.В. Ковалів. Львів: ЛьвДУВС, 2010. 329 с. С. 45.
- Носач А. В. Адміністративно-правові форми діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Суми: СумДУ, 2017. 222 с.
- Бортняк Ф. В. Форми та методи діяльності державної виконавчої служби: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Київ, 2008. 18 с.
- Байдін Ю. В. Деякі питання юридичної відповідальності співробітників Служби безпеки України. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2003. Вип. 5. С. 214–221.
- Методика функціонального обстеження МВС України, його органів, підрозділів та організацій / Т. О. Проценко, І. П. Голосніченко, П. П. Кульчицький та ін. за ред. І. П. Голосніченка. Київ: ДП «Друкарня МВС України», 2009. 36 с.
- Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 № 2229-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>
- Головатий М. Ф. Політична психологія: навч. посіб. Київ: МАУП, 2001. 136 с.
- Малиновський В. Я. Державне управління: навч. посіб. Луцьк: «Вежа», 2000. 558 с.
- Ведерніков Ю. А., Шкарупа В. К. Адміністративне право України: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2005. 334 с.
- Адміністративне право України: підруч. / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.; за ред. Ю. П. Битяка. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 544 с.
- Коломоєць Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.
- Стеценко С. Г. Адміністративне право України: навч. посіб. Київ: Атіка, 2007. 624 с.
- Колпаков В. К. Адміністративне право України: підручник. Київ: Юрінком-Інтер, 2004. 458 с.

25. Колпаков В. К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2003. 544 с.
26. Адміністративне право. Загальна частина (альбом схем): навч. посіб. О. Б. Кузьменко, І. Д. Пастух, М. В. Плугатир та ін. Київ: ЦУЛ, 2015. 232 с.
27. Гумін О. М. Теоретико-правові аспекти профілактики адміністративних карних діянь. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 5. С. 118–120.
28. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. Т. III. Поліцейський менеджмент: історія та сучасність. відп. ред.: Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, Є. М. Моїсеєв та ін. Харків, 2006. 675 с.
29. Білей М. В. Організаційні форми реалізації державного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2016. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=986>.
30. Рачинська І. М. Форми та методи адміністративно-правової діяльності громадських організацій. *Форум права*. 2013. № 1. С. 812–816.
31. Горобинський С. М. Завдання, структура та повноваження податкової міліції України в сучасних умовах. *Збірник наукових праць «Ефективність державного управління»*. 2013. Вип. 36. С. 218–224.
32. Коломоєць Т. О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід, та практика реалізації: монографія. Запоріжжя: Поліграф, 2004. 404 с.
33. Шоптенко С. С. Форми адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 5. С. 91–95.
34. Іванова Л. Ю. Класифікація форм адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ. *Право і безпека*. 2012. № 4. С. 57–61.
35. Петров В. Г. Форми адміністративно-правової діяльності правоохоронних органів. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. Одеса: Юрид. л-ра, 2015. Т. 16. С. 442–447.
36. Адміністративна діяльність міліції / за заг. ред. О.М. Бандурки: підручник. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. 448 с. С. 11.
37. Битяк Ю. П., Зуй В. В., Комзюк А. Т. Переконавання і примус у державному управлінні. Адміністративна відповідальність: Конспекти лекцій. Харків: Укр. юрид. академія, 1994. 44 с.
38. Резнік О. М. Адміністративно-правові форми діяльності правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку країни. *Правові горизонти*. 2017. Вип. 7 (20). С. 32–37.

REFERENCES:

1. Muzychuk, O. M. (2003). Orhanizatsiino-pravovi osnovy uchasti hromadian v okhroni hromadskoho poriadku i borotbi z pravoporushenniamy [Organisational and Legal Bases of Citizens' Participation in the Protection of Public Order and Combating Offences]: dys.....kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Kh., 192 s. S. 123–124. [in Ukrainian]
2. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Great Explanatory Dictionary of the Modern Ukrainian Language] / [uklad. I holov. red. V. Busel]. Kyiv; Irpin: Perun, 2005. 1728 s. [in Ukrainian]
3. Shamrai, I. V. (2013). Humanizatsiia form i metodiv administratyvnoi diialnosti militsii u sferi zabezpechennia prav i svobod hromadian [Humanisation of forms and methods of administrative activity of the police in the field of ensuring the rights and freedoms of citizens]. *Forum prava*. № 3. S. 751–756. [in Ukrainian]
4. Parkhomenko, N. M. (2000). Dohovir v systemi form prava Ukrainy [Contract in the system of forms of law of Ukraine]: monohrafiia. Kyiv: Yuryd. knyha, 184 s. [in Ukrainian]
5. Malikov, V. V. (2014). Administratyvno-pravovi formy zabezpechennia hromadskoho poriadku [Administrative and legal forms of ensuring public order]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. Vyp. 28. T. 2. S. 144–147. [in Ukrainian]
6. Administratyvne pravo Ukrainy. Akademichniy kurs [dministrative law of Ukraine. Academic course]: pidruch.: u 2 t.: T. 1. Zahalna chastyna / red. kolehiia: V. B. Averianov. Kyiv: Vydavnytstvo «Iurydychna dumka», 2004. 584 s. [in Ukrainian]
7. Tuchak, M. O. (2002). Administratyvno-pravovi zasady dilnosti dilnychnykh inspektoriv militsii [Administrative and legal principles of district police inspectors' activity]: dys.....kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Kharkiv, 209 s. S. 86. [in Ukrainian]
8. Marchenko, B. M. (2009). Administratyvna diialnist Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy [Administrative activity of the State Border Guard Service of Ukraine]: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Dnipro, 223 s. [in Ukrainian]
9. Borodin, D. I. (2001). Prava ta svobody hromadian, yikh klasyfikatsiia, harantii realizatsii [Rights and freedoms of citizens, their classification, guarantees of implementation]. *Pravo Ukrainy*. № 12. S. 34. [in Ukrainian]

10. Administratyvne pravo Ukrainy [Administrative Law of Ukraine]: navchalnyi posibnyk / za zah. red. T. O. Kolomoiets, H. Yu. Hulievskoi. Kyiv: Istyna, 2007. 216 s. [in Ukrainian]
11. Administratyvna diialnist orhaniv vnutrishnikh sprav. Zahalna chastyna [Administrative activity of internal affairs bodies. General part]: pidruchnyk / Pid zah. red. I.P. Holosnichenka, Ya.lu. Kondratieva. Kyiv: UAVS, 1995. 179 s. S. 103. [in Ukrainian]
12. Kovaliv, M. V. (2010). Osnovy upravlinnia v orhanakh vnutrishnikh sprav [Fundamentals of management in internal affairs bodies]: navch. posibnyk / M.V. Kovaliv. Lviv: LvDUVS, 329 s. S. 45. [in Ukrainian]
13. Nosach, A. V. (2017). Administratyvno-pravovi formy diialnosti Sluzhby bezpeky Ukrainy z protydiv teroryzmu [Administrative and Legal Forms of Activity of the Security Service of Ukraine for Countering Terrorism]: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Sumy: SumDU, 222 s. [in Ukrainian]
14. Bortniak, F. V. (2008). Formy ta metody diialnosti derzhavnoi vykonavchoi sluzhby [Forms and Methods of Activity of the State Executive Service]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.07. Kyiv, 18 s. [in Ukrainian]
15. Baidin, Yu. V. (2003). Deiaki pytannia yurydychnoi vidpovidalnosti spivrobotnykiv Sluzhby bezpeky Ukrainy [Some issues of legal liability of employees of the Security Service of Ukraine]. *Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriadvannia*. Vyp. 5. S. 214–221. [in Ukrainian]
16. Metodyka funktsionalnoho obstezhennia MVS Ukrainy, yoho orhaniv, pidrozdiliv ta orhanizatsii [Methodology of functional examination of the MIA of Ukraine, its bodies, subdivisions and organisatio] / T. O. Protsenko, I. P. Holosnichenko, P. P. Kulchytskyi ta in. za red. I. P. Holosnichenka. Kyiv: DP «Drukarnia MVS Ukrainy», 2009. 36 s. [in Ukrainian]
17. Pro Sluzhbu bezpeky Ukrainy [On the Security Service of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 25.03.1992 № 2229-XII Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text> [in Ukrainian]
18. Holovatyi, M. F. (2001). Politychna psykholohich [Political psychology]: navch. posib. Kyiv: MAUP, 136 s. [in Ukrainian]
19. Malynovskyi, V. Ya. (2000). Derzhavne upravlinnia [Public administration]: navch. posib. Lutsk: «Vezha», 558 s. [in Ukrainian]
20. Vediernikov, Yu. A., Shkarupa, V. K. (2005). Administratyvne pravo Ukrainy [Administrative law of Ukraine]: navch. posib. Kyiv: TsUL, 334 s. [in Ukrainian]
21. Administratyvne pravo Ukrainy [Administrative law of Ukraine]: pidruch. / Yu. P. Bytiak, V. M. Harashchuk, O. V. Diachenko ta in.; za red. Yu. P. Bytiaka. Kyiv: Yurinkom Inter, 2005. 544 s. [in Ukrainian]
22. Kolomoiets, T. O. (2011). Administratyvne pravo Ukrainy. Akademichnyi kurs [Administrative law of Ukraine. Academic course]: pidruch. Kyiv: Yurinkom Inter, 576 s. [in Ukrainian]
23. Stetsenko, S. H. (2007). Administratyvne pravo Ukrainy [Administrative Law of Ukraine]: navch. posib. Kyiv: Atika, 624 s. [in Ukrainian]
24. Kolpakov, V. K. (2004). Administratyvne pravo Ukrainy [Administrative Law of Ukraine]: pidruchnyk. Kyiv: Yurinkom-Inter, 458 s. [in Ukrainian]
25. Kolpakov, V. K., Kuzmenko, O. V. (2003). Administratyvne pravo Ukrainy [Administrative Law of Ukraine]: pidruchnyk. Kyiv: Yurinkom Inter, 544 s. [in Ukrainian]
26. Administratyvne pravo. Zahalna chastyna (album skhem) [Administrative Law of Ukraine]: navch. posib. / O. B. Kuzmenko, I. D. Pastukh, M. V. Pluhatyr ta in. Kyiv: TsUL, 2015. 232 s. [in Ukrainian]
27. Humin, O. M. (2015). Teoretyko-pravovi aspekty profilaktyky administratyvnykh karnykh diian [Theoretical and legal aspects of prevention of administrative criminal offences]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. № 5. S. 118–120. [in Ukrainian]
28. Mizhnarodna politseiska entsyklopediia [International Police Encyclopedia]: u 10 t. T. III. Politseiskyi menedzhment: istoriia ta suchasnist / vidp. red.: Yu. I. Rymarenko, Ya. Yu. Kondratiev, Ye. M. Moiseiev ta in. Kharkiv, 2006. 675 s. [in Ukrainian]
29. Bilei, M. V. (2016). Orhanizatsiini formy realizatsii derzhavnoho upravlinnia [Organisational forms of implementation of public administration]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. Retrieved from: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=986>. [in Ukrainian]
30. Rachynska, I. M. (2013). Formy ta metody administratyvno-pravovoi diialnosti hromadskykh orhanizatsii [Forms and methods of administrative and legal activities of public organisations]. *Forum prava*. № 1. S. 812–816. [in Ukrainian]
31. Horobynskyi, S. M. (2013). Zavdannia, struktura ta povnovazhennia podatkovoi militsii Ukrainy v suchasnykh umovakh [Tasks, structure and powers of the tax police of Ukraine in modern conditions]. *Zbirnyk naukovykh prats «Efektyvnist derzhavnoho upravlinnia»*. Vyp. 36. S. 218–224. [in Ukrainian]

32. Kolomoiets, T. O. (2004). *Administratyvnyi prymus u publichnomu pravi Ukrainy [Administrative Coercion in Public Law of Ukraine: Theory, Experience, and Practice of Implementation]: teoriia, dosvid, ta praktyka realizatsii: monohrafiia*. Zaporizhzhia: Polihraf, 404 s. [in Ukrainian]
33. Shoptenko, S. S. (2016). *Formy administratyvno-yurysdyktsiinoi diialnosti pravookhoronnykh orhaniv [Forms of administrative and jurisdictional activity of law enforcement agencies]. Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii*. № 5. S. 91–95. [in Ukrainian]
34. Ivanova, L. Yu. (2012). *Klasyfikatsiia form administratyvno-yurysdyktsiinoi diialnosti orhaniv vnutrishnikh sprav [Classification of forms of administrative and jurisdictional activity of internal affairs bodies]. Pravo i bezpeka*. № 4. S. 57–61. [in Ukrainian]
35. Petrov, V. H. (2015). *Formy administratyvno-pravovoi diialnosti pravookhoronnykh orhaniv [Forms of administrative and legal activity of law enforcement agencies]. Naukovi pratsi Natsionalnoho universytetu «Odeska yurydychna akademiia»*. Odesa: Yuryd. I-ra, T. 16. S. 442–447. [in Ukrainian]
36. *Administratyvna diialnist militsii [Administrative activity of the police] / za zah. red. O.M. Bandurky: pidruchnyk*. Kharkiv: Vyd-vo Nats. un-tu vnutr. sprav, 2004. 448 s. S. 11. [in Ukrainian]
37. Bytiak, Yu. P., Zui, V. V., Komziuk, A. T. (1994). *Perekonannia i prymus u derzhavnomu upravlinni. Administratyvna vidpovidalnist [Persuasion and coercion in public administration. Administrative responsibility]: Konspekty lektsii*. Kharkiv: Ukr. yuryd. akademiia, 44 s. [in Ukrainian]
38. Rieznik, O. M. (2017). *Administratyvno-pravovi formy diialnosti pravookhoronnykh orhaniv, shcho zabezpechuiut finansovo-ekonomichnu bezpeku krainy [Administrative and legal forms of activity of law enforcement agencies ensuring financial and economic security of the country]. Pravovi horyzonty*. Vyp. 7 (20). S. 32–37 [in Ukrainian]